HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Onderwerp: Maatregelen Schoon en Gezond water 2028-2033
Datum vergadering: 18-11-2026
Registratienummer: 2100100 versie 2

Besluitnota

Onderwerp
Maatregelen Schoon en Gezond water 2028-2033

Voorgesteld besluit
Het algemeen bestuur besluit:

1. De basisinzet Schoon en Gezond Water voor de periode 2028–2033 vast te stellen, zoals opgenomen in bijlage A (DM2100102);
2. Ambitieniveau 2 voor de maatregelen Schoon en Gezond Water 2028–2033 vast te stellen, inclusief de inzet van een beperkt aantal representatieve voorlopergebieden voor intensievere monitoring, onderzoek en het beproeven van werkwijzen, en op basis van de uitvoering en gebiedsspecifieke inzichten op een later moment te bezien of en waar aanvullende maatregelen uit ambitieniveau 3 nodig zijn, zoals uitgewerkt in bijlage A (DM2100102);
3. De financiële consequenties en benodigde aanvullende personele capaciteit van de besluiten onder 1 tot en met 3 te betrekken bij de Voorjaarsnota 2027.

Inleiding
Voor u ligt de besluitnota voor de maatregelen Schoon en Gezond Water 2028–2033. De huidige opdracht die het algemeen bestuur heeft meegegeven voor de inzet voor de dynamische opgave Schoon en Gezond water loopt eind 2027 af. Om de inzet vanaf 2028 voort te zetten, bij te sturen of waar nodig uit te breiden, is tijdige besluitvorming nodig. Daarom wordt het algemeen bestuur, op voorstel van het college, gevraagd voor de periode 2028-2033 in te stemmen met de basisinzet, ambitieniveau 2 en het werken met voorlopergebieden.

Relatie met het Waterbeheerprogramma
In het ontwerp-Waterbeheerprogramma 2028–2033 (WBP) is de koers voor Schoon en Gezond Water opgenomen. Deze richt zich op schoon en ecologisch gezond oppervlaktewater en op een actieve inzet van De Stichtse Rijnlanden via onder meer bronaanpak, inrichting en beheer, vergunningverlening, toezicht en handhaving en samenwerking met andere partijen. De maatregelen in deze nota geven voor 2028–2033 nadere invulling aan deze koers.

Maatregelen voor het behalen van de doelen voor het overig water
Voor Schoon en Gezond Water gelden twee soorten, eerder vastgestelde, doelen. Voor de KRW-waterlichamen gelden wettelijke doelen voor de chemische en ecologische waterkwaliteit. Deze liggen momenteel ter besluitvorming bij de provincies. Voor het overige water gelden ecologische doelen die in de vorige planperiode zijn vastgesteld en voor 2028–2033 vooralsnog ongewijzigd blijven. De voorliggende maatregelen vormen de inzet voor de doelen voor het overig water. Voor het bereiken van de doelen voor het overig water geldt een inspanningsverplichting.

Relatie met de KRW-maatregelen
De KRW-maatregelen 2028–2033 zijn eerder afzonderlijk vastgesteld. De KRW-waterlichamen en het overige water vormen samen één watersysteem. Samen vormen de KRW-maatregelen en de overige

maatregelen voor Schoon en Gezond Water één samenhangende inzet voor waterkwaliteit en ecologie in het gehele beheergebied.

Focus op effectieve maatregelen vanuit knelpunten en handelingsperspectief
Om te bepalen welke inzet nodig is, is onderzocht welke knelpunten het bereiken van de doelen belemmeren en in hoeverre De Stichtse Rijnlanden daarop invloed kan uitoefenen. Waar het waterschap zelf aan zet is, gebeurt dit onder meer via inrichting, beheer en onderhoud. Waar de uitvoering vooral bij andere partijen ligt, wordt ingezet op samenwerking, stimulering en het gerichter inzetten van bestaande instrumenten.

Voorstel voor ambitieniveau 2 en voorlopergebieden
Op basis van de analyse van de knelpunten en het mogelijke handelingsperspectief zijn een basisinzet, drie oplopende ambitieniveaus en voorlopergebieden uitgewerkt. De drie ambitieniveaus bouwen cumulatief op elkaar voort: ieder volgend niveau omvat ook de inzet uit het voorgaande niveau. De ambitieniveaus zijn geen verschillende doel- of resultaatniveaus, maar verschillen in de breedte van de aangepakte knelpunten en daarmee in de omvang van de financiële en personele inzet. Het college stelt voor om, naast de basisinzet, te kiezen voor ambitieniveau 2. Daarmee worden zowel de kritieke knelpunten als de hoofdknelpunten aangepakt.

Ambitieniveau 1 steekt vooral in op het verbeteren van de (chemische) waterkwaliteit. Ambitieniveau 2 bouwt hierop voort en voegt maatregelen toe voor het creëren van de goede leefomstandigheden voor planten en dieren in de watergangen. Op deze knelpunten kan De Stichtse Rijnlanden in veel gevallen relatief direct invloed uitoefenen, bijvoorbeeld via inrichting, beheer en onderhoud. Daarmee wordt naast het verbeteren van de basisvoorwaarden ook ingezet op concrete fysieke en ecologische kwaliteitsverbetering.

Omdat knelpunten en handelingsperspectief per gebied verschillen worden de maatregelen gebiedsgericht uitgevoerd. Binnen deze uitvoering wordt een beperkt aantal representatieve voorlopergebieden gebruikt om intensiever te onderzoeken wat nodig en mogelijk is om het doelbereik te vergroten. Hier is ruimte voor aanvullende monitoring, onderzoek en het beproeven van werkwijzen. Hiermee geven we tevens nadere invulling aan de koers uit het Waterbeheerprogramma naar integraal gebiedsgericht werken. De opgedane kennis wordt benut bij de uitvoering en eventuele bijsturing in het gehele beheergebied.

De inhoudelijke en financiële onderbouwing is opgenomen in bijlage A (DM2100102).

Beoogd effect
Met het maatregelenpakket geeft De Stichtse Rijnlanden in 2028–2033 samenhangend uitvoering aan de doelen voor Schoon en Gezond Water. De maatregelen zijn gericht op het verminderen van de geïdentificeerde knelpunten en het verbeteren van de voorwaarden voor ecologisch herstel. De ambitieniveaus geven daarbij de omvang en intensiteit van de inzet weer en vormen geen resultaatsverplichting voor het behalen van een bepaalde waterkwaliteit. Het ambitieniveau bepaalt de omvang van de inzet en de bijbehorende financiële en personele consequenties.

Met de basisinzet en ambitieniveau 2 met voorlopergebieden verhoogt De Stichtse Rijnlanden de inzet voor waterkwaliteit. Door het meer inzetten op onderzoek naar handelingsperspectief op zowel de kritieke knelpunten als de hoofdknelpunten en met de mogelijkheid voor gebiedsgerichte verdieping willen we meer grip krijgen op de aspecten die de waterkwaliteit beïnvloeden. Daarmee richt de inzet zich zowel op het verbeteren van de ecologische basisvoorwaarden als op concrete fysieke en ecologische kwaliteitsverbetering. De voortgang wordt gevolgd aan de hand van de uitvoering van de afgesproken maatregelen en prestaties; deze geven inzicht in de geleverde inspanning, maar zijn geen directe effectindicator voor het bereiken van de waterkwaliteitsdoelen.

Argumenten

1.1 De basisinzet is nodig om de bestaande inzet voort te zetten en eerdere investeringen te laten renderen

De basisinzet bestaat uit maatregelen die onafhankelijk van het gekozen ambitieniveau nodig en zinvol zijn. Zij zijn nodig om ingezette verbeteringen vast te houden, bestaande inzet voort te zetten en eerdere investeringen in de waterkwaliteit te laten renderen. Daarom wordt voorgesteld deze maatregelen in alle gevallen uit te voeren.

2.1 Ambitieniveau 2 pakt zowel de kritieke als de hoofdknelpunten aan en wordt aangevuld met voorlopergebieden

De doelen voor schoon en gezond water veranderen niet door de keuze voor een ambitieniveau. Een ambitieniveau is geen te behalen resultaat, maar een keuze voor de omvang en intensiteit van de inzet. Het ambitieniveau bepaalt welke categorieën knelpunten worden aangepakt en daarmee hoe breed de inzet is. De uitvoering van de maatregelen vormt daarbij de prestatie waarop wordt gestuurd; het daadwerkelijk bereikte effect op de waterkwaliteit is mede afhankelijk van factoren buiten de directe invloed van De Stichtse Rijnlanden. Vooraf kan daarom niet precies worden bepaald in welke mate deze inzet tot doelbereik leidt. Dit is mede afhankelijk van lokale omstandigheden, de inzet van andere partijen en ontwikkelingen waarop De Stichtse Rijnlanden niet of slechts beperkt invloed heeft. De drie ambitieniveaus bouwen cumulatief op elkaar voort: ieder volgend niveau omvat ook de inzet uit het voorgaande niveau.

Ambitie niveau	Welke knelpunten worden aangepakt?	Wat betekent dit voor de inzet?
Ambitie 1	Kritieke knelpunten: productiviteit water, productiviteit waterbodem, toxiciteit en organische belasting	Gericht op het verbeteren van de basisvoorwaarden voor ecologisch herstel. De inzet bestaat onder meer uit onderzoek, monitoring, samenwerking, stimulering en gerichte inzet van bestaande instrumenten.
Ambitie 2	Ambitie 1 + hoofdknelpunten: verwijdering en habitatgeschiktheid	Breidt de inzet uit met maatregelen gericht op inrichting, beheer en onderhoud van het watersysteem. Op deze knelpunten kan De Stichtse Rijnlanden in veel gevallen zelf directer invloed uitoefenen.
Ambitie 3	Ambitie 1 + 2 + overige knelpunten: connectiviteit en lichtklimaat	Breidt de inzet verder uit naar de overige onderscheiden knelpunten. Deze kunnen lokaal relevant zijn, maar zijn voor het beheergebied als geheel niet als kritisch of als hoofdknelpunt aangemerkt.

Het college stelt voor ambitieniveau 2 vast te stellen en dit aan te vullen met een beperkt aantal representatieve voorlopergebieden.

Daarmee worden zowel de kritieke als de hoofdknelpunten aangepakt. Het pakket combineert maatregelen waarvoor samenwerking met en aanspreken van andere partijen nodig is met maatregelen waarop De Stichtse Rijnlanden zelf directer kan handelen. De inzet wordt gebiedsgericht toegepast, zodat per locatie kan worden aangesloten bij de aanwezige knelpunten, het verwachte effect en de uitvoerbaarheid.

Een verdere verbreding naar ambitieniveau 3 wordt niet voorgesteld. Ambitieniveau 3 voegt maatregelen toe voor connectiviteit en lichtklimaat. Deze knelpunten kunnen lokaal relevant zijn, maar zijn voor het gehele overige water als minder essentiële knelpunten aangemerkt. Daar komt bij dat de maatregelen uit ambitieniveau 1 en 2 randvoorwaardelijk zijn voor het slagen van maatregelen uit ambitieniveau 3.

De voorlopergebieden vormen geen apart ambitieniveau, maar bieden ruimte om binnen ambitieniveau 2 op een beperkt aantal plekken intensiever te monitoren, onderzoeken en werkwijzen te beproeven. De opgedane kennis kan vervolgens worden benut bij de uitvoering en eventuele bijsturing in andere

gebieden. De gebieden worden later, samen met de gebiedsteams en relevante partners, geselecteerd op representativiteit.

3.1 Tijdige besluitvorming is nodig om de uitvoering vanaf 2028 voor te bereiden
De huidige afspraken en financiering voor de dynamische opgave Schoon en Gezond Water lopen tot en met 2027. Voor voortzetting en uitbreiding van de inzet vanaf 2028 zijn daarom tijdig middelen en, afhankelijk van het gekozen ambitieniveau, extra personele capaciteit nodig. Door het maatregelenpakket voorafgaand aan de Voorjaarsnota 2027 vast te stellen, kunnen deze middelen en capaciteit in de begrotingscyclus worden meegenomen en kan de uitvoering vanaf 2028 worden voorbereid. Tegelijk blijft ruimte voor gebiedsgerichte uitwerking, fasering en prioritering van maatregelen. Als uit de verdere uitwerking of uitvoering blijkt dat een wezenlijke wijziging van het pakket of substantiële aanvullende middelen nodig zijn, wordt dit opnieuw bestuurlijk voorgelegd.

Kanttekeningen

2.1 Ook met het hoogste ambitieniveau kan niet worden gegarandeerd dat alle doelen in 2033 worden bereikt
Waterkwaliteit en ecologie worden door meerdere samenhangende factoren beïnvloed. Bovendien ligt het handelingsperspectief voor een deel van de knelpunten niet volledig bij De Stichtse Rijnlanden. Ook bij het hoogste ambitieniveau kan daarom niet worden gegarandeerd dat alle doelen in 2033 worden bereikt.

2.2 Het resultaat is mede afhankelijk van andere partijen en externe middelen
Voor een belangrijk deel van de opgave zijn ook gemeenten, provincies, het Rijk, agrariërs en andere partijen aan zet. De Stichtse Rijnlanden kan hen ondersteunen en aanspreken en bestaande instrumenten inzetten, maar kan de uitvoering niet altijd zelf afdwingen.
Voor de maatregelen wordt daar waar mogelijk gebruik gemaakt van subsidies, cofinanciering of andere externe middelen. Als de inzet van andere partijen of externe financiering achterblijft, kan dit gevolgen hebben voor het tempo en het resultaat.

3.1 Uitvoering vraagt voldoende capaciteit en ruimte om bij te sturen
Naast financiële middelen zijn voldoende personele capaciteit en specifieke expertise nodig. Ook kunnen technische haalbaarheid, lokale omstandigheden en nieuwe kennis uit onderzoek en monitoring aanleiding geven om maatregelen anders te faseren of uit te voeren. Bij wezenlijke afwijkingen van het vastgestelde maatregelpakket of substantiële nieuwe financiële consequenties wordt opnieuw een bestuurlijke afweging voorgelegd.

3.2 Voor vispassage De Koekoek is nadere besluitvorming nodig
Ambitieniveau 3 bevat het vispasseerbaar maken van Gemaal De Koekoek, gericht op het knelpunt connectiviteit. Met Rijkswaterstaat is afgesproken hierin samen op te trekken. Daarom is in de basisinzet een nadere uitwerking van de voorkeursvariant opgenomen. Deze moet inzicht geven in de kosten en doelmatigheid. Op basis daarvan wordt het vervolg met Rijkswaterstaat besproken en wordt een eventuele kredietaanvraag afzonderlijk aan het algemeen bestuur voorgelegd.

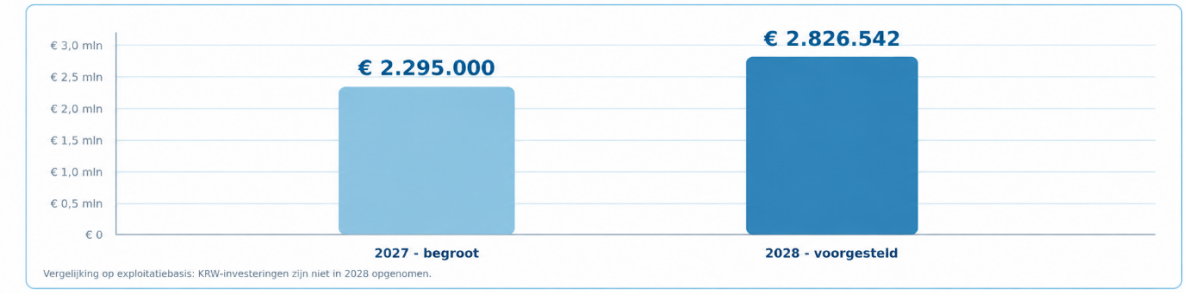
Financiën
De financiële uitwerking in deze nota betreft de middelen voor het voorgestelde pakket tot en met ambitieniveau 2. Ambitieniveau 2 bouwt voort op de voorgaande pakketten en omvat daarmee ook de basisinzet en ambitie 1. Per maatregel is bekeken welk deel al kan worden gedekt uit bestaande budgetten, lopende projecten of andere programma's. Alleen de aanvullend benodigde middelen zijn hieronder opgenomen.

Voor de periode 2028–2033 bedraagt de aanvullende financiële behoefte voor het voorgestelde pakket tot en met ambitieniveau 2 in totaal € 14.401.000. Voor 2028 gaat het om € 2.418.500. Daarbij bestaat de raming voor 2028 uit de som van € 255.000 voor de basisinzet, € 1.221.000 voor ambitie 1 en € 942.500 voor ambitie 2.

Basisinzet		Ambitie 1		Ambitie 2		Totaal pakket	
2028	€ 255.000	2028	€ 1.221.000	2028	€ 942.500	2028	€ 2.418.500
Onderzoek	-	Onderzoek	€ 221.000	Onderzoek	€ 250.000	Onderzoek	€ 471.000
Overige exploitatie	€ 255.000	Overige exploitatie	€ 1.000.000	Overige exploitatie	€ 692.500	Overige exploitatie	€ 1.947.500
Totaal 2028-2033	€ 1.630.000	Totaal 2028-2033	€ 7.326.000	Totaal 2028-2033	€ 5.445.000	Totaal 2028-2033	€ 14.401.000
Onderzoek	-	Onderzoek	€ 1.326.000	Onderzoek	€ 1.400.000	Onderzoek	€ 2.726.000
Overige exploitatie	€ 1.630.000	Overige exploitatie	€ 6.000.000	Overige exploitatie	€ 4.045.000	Overige exploitatie	€ 11.675.000

Begrote middelen 2027 – ter vergelijking
In 2027 is binnen het aflopende programma Schoon en Gezond Water, inclusief de huidige KRW-inzet, circa € 2,3 miljoen aan exploitatiemiddelen begroot. Hiervan is circa € 0,5 miljoen bestemd voor onderzoek en circa € 1,8 miljoen voor overige inzet. Dit bedrag dient als referentie voor de omvang van de huidige financiële inzet.

Voor de vergelijking is de KRW-exploitatie voor 2028 indicatief bepaald door de totale exploitatiekosten voor 2028–2033 gelijk over de zes jaren te verdelen. Dit komt neer op circa € 408.000 aan exploitatie in 2028. Daarmee bedraagt de totale exploitatie voor 2028, inclusief het indicatieve aandeel van de KRW-exploitatie, circa € 2.827.000. De geraamde KRW-investeringen zijn niet in 2028 voorzien en zijn daarom niet in deze vergelijking meegenomen.

Personele capaciteit 2028
Voor de basisinzet is in 2028 geen extra personele capaciteit geraamd. Ambitie 1 vraagt 0,4 fte extra voor inhoudelijke begeleiding van onderzoek en versterking van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Ambitie 2 vraagt daarbovenop 1,6 fte voor waterkwaliteits- en ecologische expertise en projectleiding en de voorlopergebieden om 2 fte projectleiderschap. Voor het voorgestelde pakket tot en met ambitieniveau 2 gaat het daarmee om in totaal 4,0 fte aanvullende capaciteit. Afhankelijk van hoe dit ingevuld wordt gaat dat om circa €400.000.

Onderzoek leidt mogelijk tot nieuw handelingsperspectief
Een deel van de kosten bestaat uit onderzoek naar knelpunten, haalbaarheid en handelingsperspectief. Uit deze onderzoeken kunnen maatregelen of investeringen volgen die nu nog niet betrouwbaar kunnen worden geraamd. Als die nodig en kansrijk blijken, worden de financiële consequenties daarvan afzonderlijk voorgelegd.

De benodigde middelen en extra capaciteit worden betrokken bij de Voorjaarsnota 2027.

Juridische aspecten
Dit besluit strekt niet tot vaststelling of wijziging van waterkwaliteitsdoelen. Het betreft een bestuurlijke keuze over de maatregelen voor Schoon en Gezond Water en de daarvoor benodigde financiële en personele inzet voor de periode 2028–2033. Met dit besluit worden geen algemeen verbindende voorschriften vastgesteld en worden geen vergunningen verleend, subsidievoorwaarden vastgesteld of regels in de Waterschapsverordening gewijzigd.

Voor zover voor de uitvoering aanvullende middelen nodig zijn, blijft de daadwerkelijke uitvoering afhankelijk van de beschikbaarstelling daarvan in de Voorjaarsnota 2027 en de daaropvolgende begrotingsbesluitvorming.

De doelen voor het overige water hebben de vorm van bestuurlijke inspanningsafspraken en hebben daarmee niet dezelfde juridische status als de wettelijke doelen en omgevingswaarden voor de KRW-waterlichamen.

Communicatie
De communicatie over Schoon en Gezond Water sluit aan bij de uitvoering van de maatregelen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van bestaande contacten en samenwerkingsverbanden met onder andere gemeenten, provincies, agrarische partijen en terrein beherende organisaties.

Samenwerking & participatie
De doelen voor het overige water zijn eerder in samenwerking met gebiedspartners en provincies tot stand gekomen. Ook bij de uitvoering van het maatregelenpakket wordt per maatregel samengewerkt met de relevante partijen, waaronder agrarische collectieven, gemeenten, provincies en andere overheden. Gebiedspartners hebben geen formele rol in de voorliggende besluitvorming.

Vervolg
Na vaststelling worden de benodigde aanvullende middelen en capaciteit ter besluitvorming betrokken bij de Voorjaarsnota 2027. In 2027 wordt de uitvoering in de lijnorganisatie voorbereid, zodat de maatregelen vanaf 2028 samenhangend kunnen worden uitgevoerd.

Bijlagen
A. Ambitie en maatregelen Schoon en Gezond Water 2028-2033 (DM2100102) – onderbouwing van de doelen, toestand en knelpunten en toelichting op het maatregelenpakket